

KOŚCIUSZKOWSKIE

TELEGRAMY PATRIOTYCZNE

Kościuszkowskie telegramy patriotyczne

GALERIA MALARSTWA HISTORYCZNEGO MUZEUM NIEPODLEGŁOŚCI

KOŚCIUSZKOWSKIE TELEGRAMY PATRIOTYCZNE
Katalog wystawy pod redakcją

Leszka Marka Krzeźniaka i Tadeusza Skoczka

Warszawa 2022

XXXIX Międzynarodowe Sympozjum Kościuszkowskie

Wystawa KOŚCIUSZKOWSKIE TELEGRAMY PATRIOTYCZNE

Muzeum Niepodległości w Warszawie

14 października – 18 listopada 2022

Kuratorzy wystawy:

Mgr Teresa Kołakowska, dr Krzysztof Bąkała, dr Leszek Marek Krześniak

Telegramy z kolekcji **Krzysztofa Lachowicza**

Projekt okładki **Krzysztof Woźniak**

Wydanie pierwsze

Copyright: Polska Fundacja Kościuszkowska oraz Krzysztof Lachowicz

ISBN 978-83-85666-32-5

Dotacja celowa Samorządu Województwa Mazowieckiego

Podziękowania

Specjalne podziękowanie dla dr. Adama Struzika – Marszałka Województwa Mazowieckiego

dr Leszek Marek Krześniak

Prezes Polskiej Fundacji Kościuszkowskiej

dr Tadeusz Skoczek

Dyrektor Muzeum Niepodległości

Wprowadzenie

Wystawa prezentowana w Muzeum Niepodległości w Warszawie, jest pierwszym publicznym pokazem całej kolekcji telegramów o tej tematyce zgromadzonych przez wybitnego wrocławskiego kolekcjonera Krzysztofa Lachowicza. Obiekty te były przez wiele lat jedną z form podtrzymywania tradycji kościuszkowskiej. Wysyłane z okazji ważnych wydarzeń rodzinnych, szerzyły także wiedzę o życiu, działalności i dziedzictwie ideowym Tadeusza Kościuszki.

Blankiety okolicznościowych telegramów pojawiły się pod koniec dziewiętnastego wieku, początkowo na terenie Prus. Z zaboru pruskiego pomysł wysyłania informacji, notowanych na specjalnie zaprojektowanych blankietach, przeniesiono do innych prowincji rozbiorowej Polski oraz do Europy. Druki wykorzystywane były do korespondencji piśmiennej i telegraficznej. Ta druga forma przekazywania życzeń i informacji polegała na nadawaniu treści w urzędzie pocztowym i odczytywaniu jej na poczcie docelowego odbiorcy. Wtedy właśnie zapisywano jego treść na specjalnie zaprojektowanych blankietach.

Inwencja i pomysłowość projektantów blankietów była wielka, nieprzeciętna, pełna patriotycznych pobudek. Telegramy z poprzednich epok, praktycznie do 1939 roku, stanowią nie tylko dokument epoki. Przebiegłość naszych przodków pozwalała ukryć intencje patriotyczne, a nawet narodowowyzwoleńcze. Potrafiono znaleźć adekwatną formę popularyzacji tradycji narodowej. Przypominano w tych drukach ulotnych dawne dzieje narodowe, dawano

do zrozumienia, że mimo przegranych powstań zbrojnych, mimo cenzury zaborców, nadzieja na niepodległość nie wygasła.

Powstawało wiele projektów graficznych, nieraz o wielkiej wartości artystycznej. Cieszyły się one dużą popularnością użytkową, ale też kolekcjonerską. Wysyłane były te telegramy przy okazji różnych rocznic patriotycznych. Projektowano blankiety-zaproszenia na śluby, chrzty, ważne rocznice rodzinne, a nawet pogrzeby. Powstawał z czasem rynek obrotu telegramami, z zyskiem przeznaczanym na cele społeczne, kulturalne i patriotyczne.

Kościuszkowskie telegramy patriotyczne są tylko jednym z przykładów użytkowej ikonografii historycznej, w dzisiejszym języku bibliologicznym nazywanej DŹS – dokumentacją życia społecznego, której studiowanie i poznawanie pozwala na lepsze zrozumienie czasów, idei i ludzi w okresie kiedy pozostawały w powszechnym użyciu. To też temat badawczy dla współczesnych muzealników. To doskonała realizacja ocalenia ulotnego dziedzictwa kultury materialnej i niematerialnej.

Prezentując na wystawie patriotyczne telegramy o treści kościuszkowskiej podziwiać możemy formę tego gatunku, artystyczną, społecznie przydatną, edukacyjną. Widać na ekspozycji nie tylko znakomity pomysł na kolekcjonowanie, ale też na konserwację tych zabytkowych obiegów, na ocalenie pamiątek dla potomnych. Zawdzięczamy to wszystko Krzysztofowi Lachowiczowi. Jesteśmy przekonani, że wybitny kolekcjoner udostępni też do publicznej prezentacji telegramy poświęcone innym osobom z naszej historii oraz kolejnym ideom prezentowanym i popularyzowanym w ich ikonografii.

Jego wystawa wzbogaca cykl tegorocznych imprez związanych z 205 rocznicą śmierci Naczelnika oraz jest doskonałym preludium do XXXIX Międzynarodowego Sympozjum Kościuszkowskiego organizowanego tradycyjnie w Muzeum Niepodległości w Warszawie oraz w Maciejowicach, Garwolinie i innych miejscowościach Mazowsza.

BIOGRAM KOLEKCJONERSKI

Krzysztof Władysław LACHOWICZ

Urodzony 12 grudnia 1944 r. w Ujdombowar (Węgry). Absolwent Uniwersytetu Wrocławskiego w 1977 (autor pracy magisterskiej *Filatelistyka jako forma wypoczynku*) i Studium Podyplomowego PAN w Warszawie w 1985 (praca podyplomowa – katalog sowietików: *ZSRR w polskich znaczkach pocztowych z lat 1944-83*). Różnorodnym kolekcjonerstwem zajmuje się od ponad 50 lat. W 1972 r. wstąpił do Polskiego Związku Filatelistów (PZF), od 1977 r. działał w Wojskowym Klubie Kolekcjonerów (WKK), a od 2013 r. należy też do Stowarzyszenia Kolekcjonerów we Wrocławiu (SKwW). Jest członkiem rzeczywistym Polskiej Akademii Filatelistyki (od 2012). Stały współpracownik redakcji miesięczników: „Filatelista”, „Filatelistyka”, „Przegląd Filatelistyczny”. Aktywnie współpracuje z Muzeum Poczty i Telekomunikacji (od 1976) oraz Muzeum Panoramy Raławickiej (od 1990).

W strukturze WKK zainicjował wydzielenie Oddziału Filatelistycznego (OF WKK) i był jego prezesem od 1978 roku. OF WKK im. Tadeusza Kościuszki przy Klubie SOW powołano do działalności metodyczno-merytorycznej na rzecz ponad 70. kół PZF, w latach 80-90. XX wieku. Zrzeszają one ponad 6.000 filatelistów. Organizował m.in.: szkolenia przewodniczących kół PZF

i wystawców, indywidualne poradnictwo filatelistyczne, okolicznościowe wystawy i pokazy. Twórca i redaktor organu OF WKK „Ulotka Filatelistyczna” (1979-1993, łącznie 1.000 stron), wyróżnionego medalem „Za zasługi dla rozwoju publikacji filatelistycznych” (1986). OF WKK funkcjonował przez 40 lat - do 2018 r.

Ze swoich zbiorów opracował 12 tzw. filatelistycznych eksponatów wystawowych w różnych klasach wystawienniczych, które były od 1974 r. do 2020 r. prezentowane łącznie na ponad 200. krajowych i zagranicznych wystawach konkursowych oraz indywidualnie na pokazach w muzeach, szkołach, klubach i domach kultury. Autor 5. indywidualnych wystaw o tematyce kościuszkowskiej prezentowanych w Muzeum Poczty i Telekomunikacji we Wrocławiu: „Ikonografia Kościuszkowska” (1985), „200. lat Orderu Virtuti Militari” (1992), „250. rocznica urodzin Tadeusza Kościuszki” (1996), „Tadeusz Kościuszko” (2005), „20 lat Panoramy Raławickiej we Wrocławiu” (2005).

Opublikował ponad 450 artykułów i notatek w krajowych i zagranicznych czasopismach i biuletynach filatelistycznych. Jest autorem zwartych publikacji kolekcjonerskich o tematyce kościuszkowskiej: *X-lecie Oddziału Filatelistycznego WKK im. T. Kościuszki przy Klubie SOW* (1989), oraz *Panorama Raławicka w filatelistyce* (2005). Natomiast Muzeum Narodowe wydało opracowania z jego różnorodnej kolekcji kościuszkowskiej: *Ekslibrisy* (2004), *Dawne pomniki Tadeusza Kościuszki* (2008), *Panorama Raławicka w kolekcjonerstwie* (2010), *Tadeusz Kościuszko w medalierstwie* (2014), *Ekslibrisy Kościuszkowskie* (2016), *W hołdzie Kościuszce – 2017 kalendarz* (2016), *Tadeusz Kościuszko w filatelistyce* (2017), *Tadeusz Kościuszko w falerystyce* (2019). Wymienione publikacje zwarte i roczniki „Ulotek Filatelistycznych” były prezentowane na ponad 70. krajowych i zagranicznych wystawach filatelistycznych. Największym sukcesem wystawienniczym Krzysztofa Lachowicza jest stałe opracowywanie i systematyczna prezentacja różnych fragmentów interdyscyplinarnej kolekcji p.n. „Ikonografia Kościuszkowska” na kilkumiesięcznych wystawach, w Muzeum Panoramy Raławickiej we Wrocławiu (70 wystaw 1992-2020), które przez 28 lat obejrzało ponad 8 milionów osób.

W 1989 r. zarejestrował jednoosobową Agencję Ikonografii Ojczystej „Kościuszko”. Opracował i w latach 1993 – 2007 wydał serię siedmiu publikacji z własnej kolekcji kościuszkowskiej. Projektował pocztowe datowniki, stemple, nadruki na całostkach, kartki i znaczki personalizowane. Zainspirował Poczta Polską do wydania kartki na 250. rocznicę urodzin T. Kościuszki (1996) oraz znaczka na 200. rocznicę jego śmierci, a NBP do wydania okolicznościowej monety (2017). Zainicjował i zrealizował w latach 2004-2014 pod patronatem Muzeum Panoramy Racławickiej 10 edycji Międzynarodowego Konkursu Ekslibrisów Kościuszkowskich, w których uczestniczyło ponad 150 twórców z 35 krajów. Poza tym projektował i wydawał odznaki, proporzycyki, kalendarzyki, nalepki, ekslibrisy, widokówki oraz inne pamiątki o tematyce kościuszkowskiej. Wiele z tych pamiątek oraz własnych publikacji kolekcjonerskich przekazał do licznych szkół i organizacji im. T. Kościuszki, a także do placówek kultury i muzeów w kraju i za granicą.

Za działalność kolekcjonerską został wyróżniony odznaką „Zasłużony Działacz Kultury” (1986), Złotą Odznaką Honorową PZF (1992), dwukrotnie medalem „Za Zasługi dla Rozwoju Publikacji Filatelistycznych” (1992, 2005), brązową odznaką „Za zasługi dla polskiej filatelistyki” (2004) oraz najwyższą honorową nagrodą Polskiej Federacji Organizacji Kolekcjonerskich – Sygnetem „Przeszłość – Przyszłości” w 2002r.

Krzysztof Lachowicz

„Kolekcjonerzy – to ludzie szczęśliwi”

J. W. Goethe

TELEGRAMY KOŚCIUSZKOWSKIE

WPROWADZENIE KOLEKCYJERSKIE

Określenie "telegramy patriotyczne" jest terminem kolekcjonerskim obejmującym specyficzne, ozdobne formularze telegramów używanych przeważnie na terenie Wielkopolski. Pierwsze tego rodzaju blankiety pojawiły się jeszcze w zaborze pruskim pod koniec XIX wieku, a były stosowane do 1939 roku, zaś niektóre wzory nawet po II wojnie światowej. Aktualnie nie wiadomo, czy gdzieś zachowano komplet wydań tego rodzaju. Znajdują się one fragmentarycznie w zbiorach archiwów, muzeów i bibliotek. Ponowne zgromadzenie tych telegramów w XXI wieku wymaga licznych poszukiwań w antykwariatach w całym kraju, na aukcjach kolekcjonerskich oraz w Internecie.

Formalną przyczyną zastosowania takich form działań była oddolna reakcja na niemiecką ustawę z 9 marca 1874 r. „O ślubach i metrykach cywilnych” oraz kolejne germanizacyjne przepisy, według których księgi w urzędach stanu cywilnego miały być prowadzone tylko w języku niemieckim. Ponieważ dokumenty urzędowe nie mogły być sporządzane w języku ojczystym, to chociaż te telegramy życzeniowe, po polsku „ku pokrzepieniu serc”, upamiętniały różne rodzinne uroczystości i wydarzenia, a przy okazji przypominały Polakom, że „nie rzucim ziemi skąd nasz ród”. Były one jedną z licznych form zamiany bezskutecznej walki

zbrojnej z zaborcą na pracę organiczną, edukację historyczno –społeczną oraz kontynuację tradycji patriotycznych. Jednocześnie były świadectwem życia społecznego i kulturalnego w czasie, kiedy były w powszechnym użyciu.

Pomysłodawcami wydawania tych patriotycznych blankietów telegramów oraz kart pocztowych były dwie znane poznańskie rodziny: Marii i Waleriana Łebskich oraz Teodory i Czesława Kuszelanów, które utworzyły Komitet do Wydawania Kart Gratulacyjnych, zwany też Komitetem Pań lub Komitetem Poznańskim. Realizacją tych pierwszych projektów zajęła się znana poznańska firma wydawnicza Antoniego Rose. Stosowanie tych ozdobnych formularzy cieszyło się dużą popularnością wśród Polaków, będąc działaniem podtrzymującym ducha nadziei oraz woli przetrwania. Dochód ze sprzedaży blankietów przeznaczano na cele społeczne i oświatowe.

Ilustracje na tych telegramach przeważnie nawiązywały do symboliki narodowej, popularyzowały wizerunki królów, dowódców i twórców, (z użyciem motywów) oraz motywy heraldyczne, alegoryczne i krajobrazowe, uzupełniane też były odpowiednio dobranymi hasłami patriotycznymi. Wśród różnych wzorów najczęściej powtarzały się wizerunki: Tadeusza Kościuszki, Józefa Poniatowskiego, Henryka Sienkiewicza, Adama Mickiewicza, Jana Henryka Dąbrowskiego, Władysława Jagiełły, Zygmunta Krasińskiego, Juliusza Słowackiego i Fryderyka Chopina.

Najczęściej używano tych ozdobnych formularzy z okazji ślubów, ale też innych świąt, rocznic, imienin, urodzin, a nawet pogrzebów. Tradycja stosowania takich telegramów przetrwała też po zwycięskim Powstaniu Wielkopolskim i odzyskaniu niepodległości przez Polskę. Autorzy oraz projektanci, a także wydawcy tych ozdobnych formularzy często nie byli ujawniani z obawy przed represjami policyjnymi i sądowymi, które nasiliły się szczególnie w latach 1910 - 1915. Większość patriotycznych telegramów drukowano dla Towarzystwa Czytelni Ludowych (TCL), a ich autorami byli m.in.: Paulin Gardzielewski, Wiktor Gosieniecki, Jerzy Hulewicz, Kazimierz Kościański, Tadeusz Szafrąński, Walery Eliaż Radzikowski i Franciszek Tatula. W moim zbiorze stwierdziłem sygnatury wydawców telegramów o te-

matyce kościuszkowskiej z Poznania: Antoniego Józwiaka, Wacława Goździejewskiego, Antoniego Rose, Fabiana Pilczka oraz Drukarni św. Wojciecha.

Inne formularze telegramów patriotycznych wydawali też przykładowo: A. Bogaczyk w Lesznie, E. Stefanowicz w Toruniu, K. Męclewski w Gniewkowie, K. Miarka w Mikołowie, H. Stefanowicz w Kościanie, oraz Towarzystwo Młodzieży Kupieckiej i Towarzystwo Gimnastyczne „Sokół”. Niektóre wzory były powielane w następnych nakładach, lub przez inne drukarnie. Format tych telegramów był zbliżony do A-4 (23–31 x 17–23 cm), zaś drukowane były przeważnie techniką wielobarwnej litografii, co jako małe formy graficzne, zalicza je również do powszechnych dzieł sztuki użytkowej. Znaczący przedmiot twierdzą, że ukazało się ponad 200 różnych wzorów telegramów patriotycznych, często z licznymi różnicami. Natomiast tematykę kościuszkowską stwierdziłem w mojej kolekcji „Ikonografia Kościuszkowska” na ponad 60 wzorach i z 24 odmianami.

Wielkopolskie telegrams patriotyczne były w obiegu pocztowym, mimo że wydawano je głównie nakładem Towarzystwa Czytelni Ludowych lub innych organizacji społecznych, gdyż były one jednocześnie drukami kwestarskimi na różne cele dobroczynne, co też określały nadruki na blankietach. Często potwierdzały to odpowiednie nalepki zamykające złożony telegram (zaklejki).

Towarzystwo Czytelni Ludowych miało swoje struktury organizacyjne również poza Wielkopolską, o czym świadczy legitymacja członkowska wydana przez sekretariat TCL na Górnym Śląsku. Natomiast dystrybucją ozdobnych blankietów telegramów zajmowały się zakłady poligraficzne, redakcje czasopism, księgarnie, a nawet sklepy monopolowe i spożywcze.

Ozdobne telegramy patriotyczne docierały do adresatów w różnorodny sposób. Jedne formularze po złożeniu były wysyłane pocztą po uiszczeniu opłaty listowej.

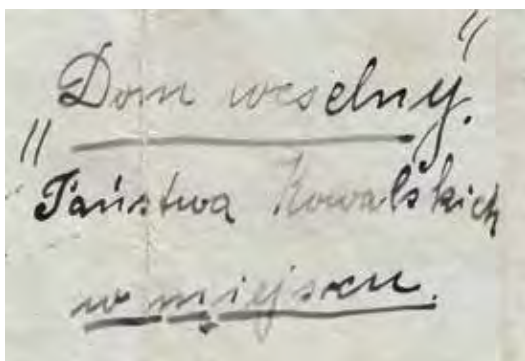
Takie formularze nadawano na pocztach, a nawet w kolejowych ambulansach pocztowych i doręczano przez listonoszy adresatom, jak wszelkie inne przesyłki.

Inne telegrams patriotyczne były dodatkową ozdobną wersją treści nadanej telegraficznie, co potwierdzają, rzadziej zachowywane, zwykłe formularze pocztowe.

Ponadto jako przesyłki miejscowe były doręczane przez umyślnego posłańca.

4
Dome weselną.
Tajniowa Kowalskich
w miejscu.

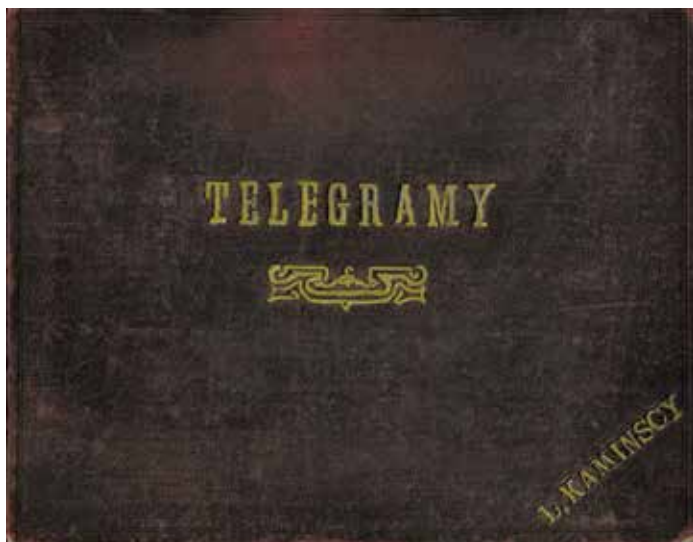

P. Kucior
Kucior i Synowie
Kucior

Spółeczna akceptacja wysyłania życzeń na takich ozdobnych blankietach patriotycznych była przyczyną opracowania i wydania specjalnej publikacji ułatwiającej te czynności.

Zgromadzone telegramy były po uroczystościach przeważnie zszywane i oprawiane w rodzinny pamiętnik – album weselny. Dlatego przetrwały w następnych pokoleniach, a teraz mogły się znaleźć w tej kolekcji i na obecnej wystawie.

Fotografie z pamiątkowej książki telegramów z Muzeum Poczty i Telekomunikacji we Wrocławiu, zawierającej 386 ozdobnych telegramów życzeniowych z 1932 r. (Nr Ewid. M.P.i T. P-VI 1455)

Serdecznie dziękuję wszystkim osobom zaangażowanym w wydanie tego katalogu oraz organizację niniejszej wystawy i udostępnienie jej publiczności

Krzysztof Lachowicz

BIBLIORAFIA

1. Archiwum Agencji Ikonografii Ojczystej „Kościuszko”,
2. Autorski zbiór kolekcjonerski „Ikonografia Kościuszkowska” – dział „telegramy patriotyczne”,
3. Aukcje Antykwaryczne – katalogi – oferty telegramów patriotycznych – przykładowo: Aukcja Antykwariatu Wójtowicz Kraków nr 20/2005, 23/2006, 42/2016, 46/2018, 49/2019, Aukcja Krakowskiego Antykwariatu Naukowego nr 133/2017, 138/2019, Aukcja Antykwariatu „Rara- Avis” z Krakowa 2021r., Aukcja Antykwariatu Bartoszek z Poznania 2022r,
4. Jerzy Duda, *Polskie telegramy patriotyczne w pokazie i multimedialnej prelekcji Andrzeja Matusiaka*, w: „Filatelista Małopolski” nr 3/2018, s. 11-12,
5. Krzysztof Lachowicz, *Ikonografia Kościuszkowska „Imię Twoje nie zna granic”* (katalog tematyczny), „Kościuszko” Agencja Ikonografii Ojczystej, Wrocław 1993, str. 40,
6. Andrzej Matusiak *Polskie telegramy patriotyczne*, w: „Filatelista Małopolski” nr 3/2018, s.13-15,
7. Romuald Nowak, Krzysztof Lachowicz, *W Hołdzie Kościuszce 2017*, (kalendarz) Muzeum Narodowe, Wrocław 2016, str.16,
8. Małgorzata Płońska-Nagaba, Lech Kamiński, *Zapomniana tradycja – telegramy patriotyczne*, (katalog wystawy) Muzeum Rybołówstwa Morskiego, Świnoujście b.r.w. str. 12,
9. Marek Sosenko *Drukowane pamiątki kwest na cele patriotyczne*, w: „Rocznik Biblioteki Kraków”, 2018,
10. Roman Wikieł, *Generał Tadeusz Kościuszko (1746-1817)*, (katalog wystawy) Muzeum Stanisława Staszica, Piła 2017, str.16,
11. Tadeusz Zakrzewski, *Telegramy Kościuszkowskie zapomniane dokumenty patriotyzmu polskiego (1895-1939)*, (katalog wystawy) Muzeum Okręgowe, Toruń 1995, str. 16,
12. Ewa Magdalena Zys, *Telegramy*, w „Spotkania z Zabytkami”, nr 11/1997, s.27,
13. *Polska Poczta Telegraf i Telefon '87*, (kalendarz 1987r.), Warszawa 1986, str.14,
14. Stanisław Ledóchowski, *Wielkopolskie telegramy patriotyczne* w „Kolekcjoner Polski” 1981 nr 10 (106), s.12-13

Katalog. Uwagi wstępne

Ponieważ wydawcy tych formularzy nie datowali ich druku, więc w niniejszej prezentacji katalogowej jest możliwe tylko przyjęcie chronologii ich faktycznego stosowania w ramach całości zgromadzonej kolekcji. Dlatego przy poszczególnych wzorach podaję roczniki znanego mi używania od 1895 r. do 1950 r. Najwcześniejsza data użycia warunkuje jednocześnie kolejność danego wzoru w tym opracowaniu. Oczywiście, może się też kiedyś zdarzyć, że określony wzór był faktycznie jeszcze wcześniej użyty, ale to ogólnie nie warunkuje niniejszego katalogowania.

Analizą objąłem 257 telegramów ilustrowanych o tematyce kościuszkowskiej. Uwzględniłem również odmiany w drukowanych treściach (ilustracjach i tekstach) oraz różnorodność sygnatur.

Najwcześniejszym posiadanym wzorem jest użyty pocztowo, jednobarwny, ciemnoniebieski telegram kościuszkowski (nr – 1) bez sygnatury, a nadany na poczcie w Poznaniu w dniu 06 stycznia 1896 r. Takie wzory są też notowane w innych publikacjach jako znane z lat 1895-1897.

Na przełomie XIX i XX wieku pojawił się kolejny, później bardzo popularny, wielobarwny wzór bez sygnatury (nr – 2) z wizerunkiem Tadeusza Kościuszki i z datami 1794–1894 nawiązującymi do setnej rocznicy Insurekcji Kościuszkowskiej. Był on również nadany na poczcie w Poznaniu w dniu 12 lutego 1901 r. Obydwa wzory wydano w zaborze pruskim (Wielkim Księstwie Poznańskim) z kwestarskim hasłem: „Cel Narodowy i Dobroczynny”.

W XX wieku znane są wzory takich telegramów z wizerunkami Tadeusza Kościuszki i symboliką patriotyczną, oraz z nazwami własnymi : „Telegram Kościuszkowski”, „Telegram Narodowy”, „Towarzystwo Czytelni Ludowych w Poznaniu”, „Telegram Życzeniowy”.

Były także z nadrukowanymi różnymi hasłami, najczęściej związanymi z zawarciem związku małżeńskiego jak np.: „Szczęść Boże Młodej Parze”, „Niechaj żyje Para Młoda”, „Szczęść Boże”, „Ufaj sercem – miej nadzieję – lepsza przyszłość zajaśnieje”, „W Bogu wiara – z siebie ofiara”, „Wspólna moc zdoła nas tylko ocalić”.

Prawie równocześnie pojawiają się też formularze z hasłami o treści patriotycznej lub wychowawczej – przykładowo: „1817–1917 w Hołdzie Kościuszcze”, „Honor i Ojczyzna”, „Nie Rzucim Ziemi Skąd Nasz Ród”, „Jedność Siłą Narodu”, „Gdy bratnia w szeregu ścisnęła się dłoń...”, „Oszczędnością i pracą narody się bogacą”, „Wedle siły jaką nam Bóg daje, pracy od nas się domaga”.

Na licznych telegramach są również odpowiednie wielowierszowe sentencje i cytaty, np.:

*„W dzień ślubu ślę Wam życzeń mych tysiące,
Niech życie Wasze opromienia słońce!”*

*„Szczęśliwy, ktokolwiek zdobędzie listeczek wawrzynu,
Dla swojej Ojczyzny najdroższej, chociażby przez śmierć;
Więc naprzód Polacy, piosenką i mieczem do czynu,
Nam trzeba sztandary rozwinąć, wysoko je wznieść!”*

Jest też cytat pochodzący z listu Tadeusza Kościuszki do Franciszka Sapiehy z obozu pod Połańcem pisanego w dniu 12 maja 1794 r.: „Wzbudzić potrzeba miłość kraju w tych, którzy dotąd nie wiedzieli nawet, że Ojczyznę mają.” (choć na telegramie nr 07 jako adresat cytatu błędnie figuruje... Franciszek Soplica) .

W celu szczegółowego zobrazowania tego fragmentu mojej interdyscyplinarnej kolekcji „Ikonografia Kościuszkowska” prezentuję tabelę chronologiczną specjalizacji szczegółowej.

SPECYFIKACJA KATALOGOWA KOLEKCJI I EKSPOZYCJI

L.P.	SYGNATURYNAKLADOWE/ODMIANY	TELEGRAMY ZNANE Z LAT
01	bez sygnatury	1895, 1896, 1897
02	bez sygnatury Litogr. i Druk Antoniego Rose, Poznań LIT. F. PILCZEK, POZNAŃ LIT. i DRUK: POL, POZNAŃ. FA. PILCZEK, DZ J. JASZWIN, POZNAŃ	1901 1909, 1910, 1911 1913, 1918, 1926, 1918, 1923, 1924, 1925, 1928 1930, 1935
03	bez sygnatury	1914, 1915, 1917, 1918
04	bez sygnatury	1913, 1918, 1919, 1924
05	itogr. i Druk Antoniego Rose, Poznań bez sygnatury LIT. i DRUK: POL, POZNAŃ.”	1908, 1914, 1915 1914, 1915 1927
06	bez sygnatury	1918, 1919, 1920, 1922, 1923
07	Wykon. w zakł. graficznym F. Pilczek w Poznaniu.	1920, 1922, 1923
08	Wacława Goździejewskiego w Poznaniu.	1919, 1920, 1921, 1922, 1923
09	Drukiem F. Pilczka w Poznaniu. Druk : F. Pilczek Poznań.	1918, 1920, 1922, 1924 1920, 1925
10	F otolitografia Drukarni św. Wojciecha w Poznaniu (cytat kursywą) Zakł. graf. F. Pilczek w Poznaniu.”	1920, 1922, 1923, 1926, 1927 1928, 1929, 1930, 1935, 1936 1923, 1924, 1925, 1926, 1928
11	bez sygnatury	1921, 1922
12	bez sygnatury	1923, 1924
13	bez sygnatury	1923, 1924, 1926

L.P.	SYGNATURYNAKLADOWE/ODMIANY	TELEGRAMY ZNANE Z LAT
14	bez sygnatury	1924, 1926
15	A.J. POZNAŃ.	1923, 1924, 1925
16	A.J. POZNAŃ.	1923, 1925, 1931
17	bez sygnatury	1924, 1926
18	Drukiem K. Miarki w Mikołowie. z hasłem : Szczęść Boże Młodej Parze !	1924, 1925, 1926, 1927, 1934, 1930, 1931, 1935
19	Drukarnia i Księgarnia H. Stefanowicza w Kościanie.	1924, 1925
20	Drukarnia H. Stefanowicza w Kościanie.	1925, 1926
21	bez sygnatury (różne wymiary ramki)	1926, 1928, 1931
22	bez sygnatury (różne wymiary ramki)	1927, 1928, 1929, 1930
23	Fotolitografia Drukarni św. Wojciecha w Poznaniu	1928, 1929, 1935, 1936
24	bez sygnatury	1927, 1929, 1930, 1931
25	bez sygnatury	1928, 1929, 1930
26	bez sygnatury	1929, 1930, 1931
27	bez sygnatury (różnice w portrecie)	1928, 1929, 1930, 1932, 1935, 1936
28	K. MĘCLEWSKI, GNIEWKOWO.	1929, 1930, 1933
29	bez sygnatury	1930, 1931
30	bez sygnatury	1931, 1932, 1934, 1935, 1936, 1937
31	bez sygnatury	1930, 1931, 1936
32	bez sygnatury (portret podpisany) (bez podpisu)	1931, 1932, 1933, 1936, 1938 1932, 1934
33	bez sygnatury (różnice w portrecie) (odmiany barw wieńca i horyzontu)	1931, 1932, 1935, 1936 1931, 1932, 1934, 1935, 1936
34	bez sygnatury	1931
35	bez sygnatury	1931, 1932, 1934
36	bez sygnatury	1931
37	bez sygnatury	1932, 1933, 1934, 1935, 1936
38	bez sygnatury	1931, 1934, 1935, 1936

L.P.	SYGNATURYNAKLADOWE/ODMIANY	TELEGRAMY ZNANE Z LAT
39	bez sygnatury (różnice w ornamentyce)	1932, 1934, 1935, 1936, 1937
40	bez sygnatury	1935
41	FA. PILCZEK, POZNAŃ (bez dat w portrecie)	1935
42	bez sygnatury (bez dat w portrecie)	1935, 1937, 1939
43	bez sygnatury	1936
44	bez sygnatury	1936
45	bez sygnatury	1927, 1934, 1935, 1936 1945, 1946, 1947, 1949, 1950
46	bez sygnatury	1936, 1939
47	bez sygnatury	1924, 1925, 1926, 1939
48	bez sygnatury	1946
49	bez sygnatury	1947, 1948
50	bez sygnatury	1947, 1948, 1949
51	bez sygnatury	1949
52	bez sygnatury	1947, 1948, 1949, 1950
53	Litogr. i Druk Antoniego Rose, Poznań	1901, 1902, 1904, 1905, 1909, 1917, 1922
54	bez sygnatury	1920, 1921, 1922
55	bez sygnatury A. J. POZNAŃ NAKŁ. A. JÓŹWIAK, POZNAŃ	1922, 1923, 1925 1923 1923, 1925
56	A. J. POZNAŃ z hasłem : Szczęść Boże młodej parze	1922, 1923, 1926 1922, 1923, 1925, 1946
57	A. J. POZNAŃ	1922, 1923, 1928
58	A. J. POZNAŃ z hasłem : SZCZĘŚĆ BOŻE MŁODEJ PARZE	1923, 1924 1923
59	bez sygnatury	1925, 1926, 1928
60	bez sygnatury	1926

Tyś chleba - iś treba -
Trosze tyś i kiedź chleba
Otroumnie przysiężiś sę -
Oty Wam ty kiedź dęś!

Feliczkota Włoccy.

Geny d. 7. 1. K.

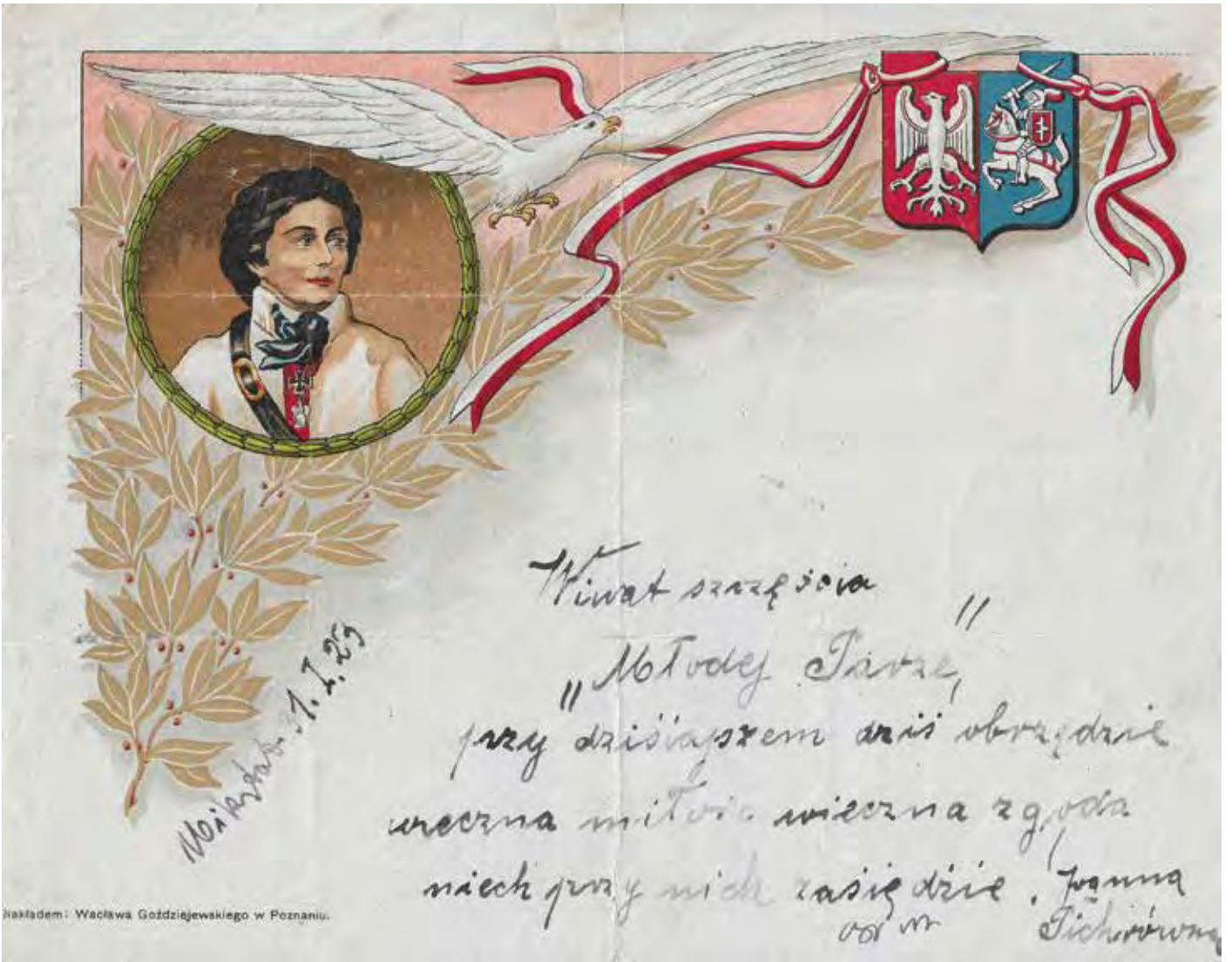

TOWARZYSTWO
CZYTELNI LUDOWYCH
W POZNAŃU.

Młodej Panie
wielkiej pomysłowości
sąsiedzi
rodzina Musiałów.

Buk, d. 10. z. 20.

/10/

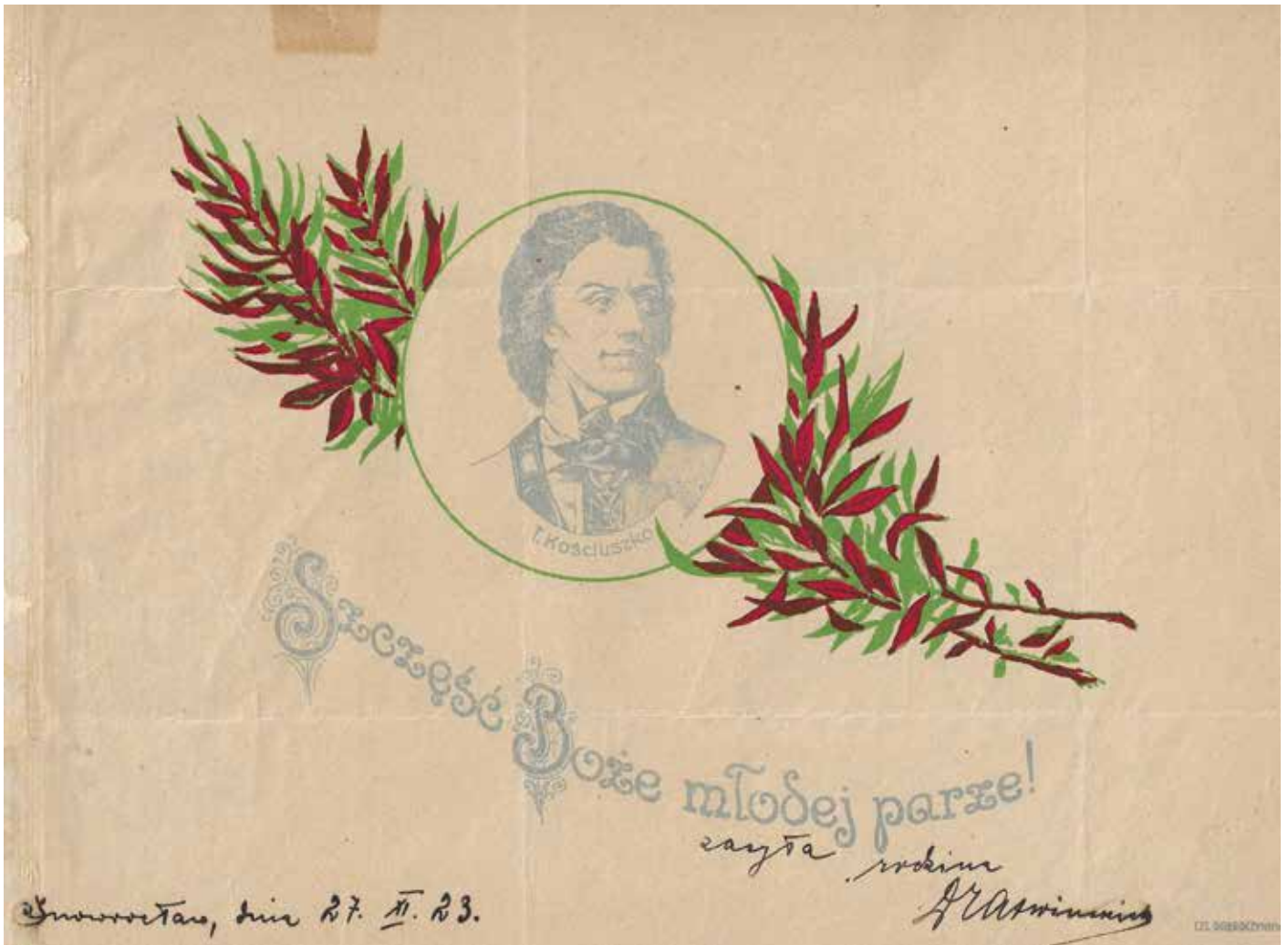

Warszawa, dnia 4. II. 1831.

Wojciechowi Kozłowskiemu

Wojciechowi Kozłowskiemu

/13/

A. J. POZNAŃ.

Szczęśliwy, ktokolwiek zdołał listeczek wawrzynu,
Dla swojej Ojczyzny najdroższej, chociażby przez śmierć:
Włęcz naprzód Polacy, piosenką i mieczem do czynu,
Nam trzeba sztandary rozwinąć, wysoko je wnieść!

*Tiele sperencja i opfitych Lassé Jójicy
na nowe dróg, iycia
iycia Kingusta
Lrena,
Sobere iycenia
zotasa Koyur Jasicki
Lonnai, d. 19/4. 18 p. 2 rodaino*

CEI DOBRACZYNIE

/14/

/15/

/16/

Telegram Kościuszkowski

czuję Boże mojej potrzeby
w dniu Ślubu.

Janina Rybczyńska

Agnieszka Hensztorzka

Poznań, dnia 17.5 1925.

Druckerei i Księgarnia H. Skrzypowicz w Krakowie.

W dniu w którym polemy napisk dani
połącza dwie Kochające się istoty & ten, że wspólnie
przejdą życia drogę, przystanę przerwę zyczenia, by
przejście nie postępowało ani na chwilkę!

Warszawa 10. X 1928.

Kapitanowski Prusoccy

Żyj nam, żyj nam "Pano Młoda"
równie szczęścia i swoboda
i cokolwiek życie piodri,
tem się ciemnie "Panistwo Młodzi"
tego pioski
wyprłisi
Stefanowstwo Chojniccy.

Drewno dnia 5.6.29.

TOWARZYSTWO
CZYTELNI LUDOWYCH
W POZNANIU.

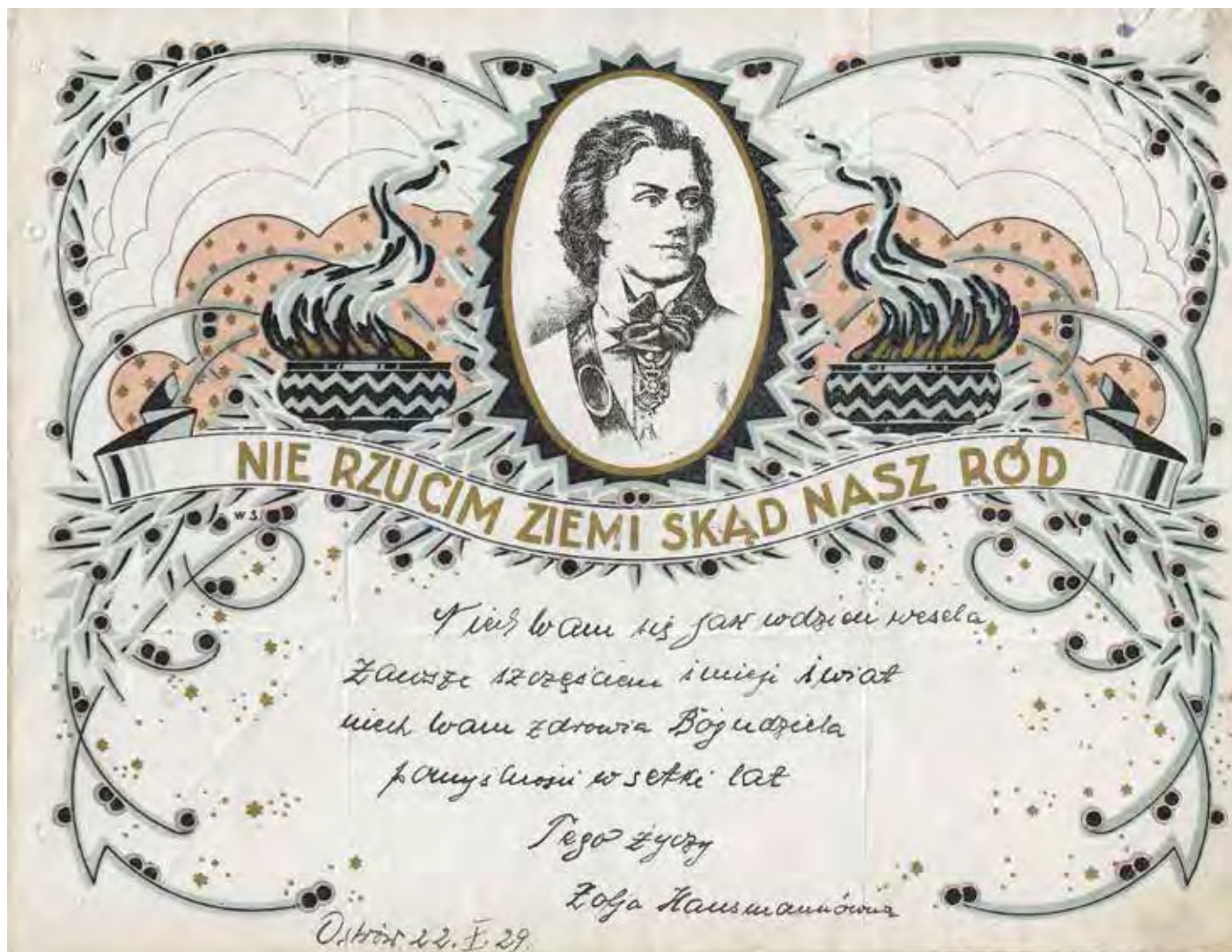

„Szczeri Bóże
Mojej Tęże”

Salomon Kciutko
Lecznik Wietawscy

Poznań 10/II. 29.

/24/

/26/

Witaj żyj! Para młoda,
Proszę dzisiaj w obrzędzie
Srebra miłości, nieczna zgoda
Witaj z Wami będzie.

Zasła
familia
Kolikor.

Historja, dnia 24.2.20.

/28/

Matko: „Nie pyjesz raki dusze, dusza dusze
 zdołano.”

Pań Miłi!

Prochaj łan miła i pienui błogostasi trusom, która Was
 czeka i miłob sprawi, aby p. Was karko i dnia karkogo pamiętka, ie miłob
 mi patry, aby brai, ale panno pragnie dai, a wteby błogostasi Was mogli
 proutorzyi dawać poety: „Wszystko como maragd, wszystko como karkat pesado
 się u tobie.”

W ty myśli piersi, Was
 Edmundostru Klemionie

Wymyślono w grucioim 1811.

/30/

/32/

/34/

/36/

Mój Tatu

*Składam ci najczystsze życzenia na dzień Twój ślubu.
 Niechaj tego dnia Twoje serce bije bawi się radością
 pełną radoszą wesołości i spokojem, aż osiągniesz swój
 pokój i szczęście, gdyż miłując siebie,
 miłujesz i siebie, miłując siebie - miłujesz siebie!*

*Łyżewski
 Antoni Jan*

Warszawa, dnia 9 sierpnia 1914.

/38/

TELEGRAM

Kościuszkowski

Wielebnemu księdzu Nieprezbiterowi
w dniu świętej ofiary N. S. Chrystus
memytam najserdeczniejsze życzenie
szczęśliwego błogosławieństwa Bożego.

Totalefonie
Poznań, dnia 18/6. 1935.

Niech bronią kielichy!
Niech brzęczą puchary!
Sta wsi i zdrowie,
Młodej Party!

Michałostro Chadyniakowic

Gozman, 8. IX. 1935 r.

Najemu Duchowi Piętasowi, na nowej drodze życia,
składają życzenia najszczęśliwszego, błogostawieństwa Paiego,
rodzicielsi drukowie

Katol. Stow. Młodz. Męskiej
Poznań - ul. Łazarz.

Witucha
skarbnik

Wojna
prez.

Wojna
skarbnik

Poznań, dnia 1 września 1935 r.

Tadeusz Kościuszko

Opatrzność Boska i Opieka Matki Najświętszej
nieustannie mięch czuwa nad Młodą Polską.

Tępo iycy

L. Preislerówna w kwaterze.

Poznań, 26.I. 1926 r.

Tadeusz Kościuszko

Pa mojej drodzej zycia przestany zycenia
zdrowia zycia i wszelkiej pomocy

prof. dr. J. Soberlich.

Przyjnia w wpcimiu 1936 r.

Wapno dn. 4 VII. 1939.

Wrac Ham rycza tak jak moze
na stonczurub rycia droge wiek
Ham anteci jasnica wrota i
jaronwada; chotka sroca.

Tamilia Grewiunge

TELEGRAM KOŚCIUSZKOWSKI

SZCZĘCIA MEDOZ PARZE
NA NOWEJ DRODZE
ŻYCIA

KUZYWOWIE
Z. POZYWANA

25.XI 1946

Szczęść Boże Młodej Pulze

W górę fuchasy
era erści Młodej Partj!!!

Sincere życzenia ślą

z Olśaewey.

Pózelgosses, 26. grudnia 1947.

/50/

Wiele szczęścia i dobrej Bożycki na
nową drogę życia, przesyła

Wł. Safranekowa
z córką

Priziam, dnia 18. 4. 1949.

/52/

MYSZA WIEŻA.

WAWEL.

*Najrozkowniej szanownemu
 Mój Panu
 przesyła
 Księstwo Stanisław.*

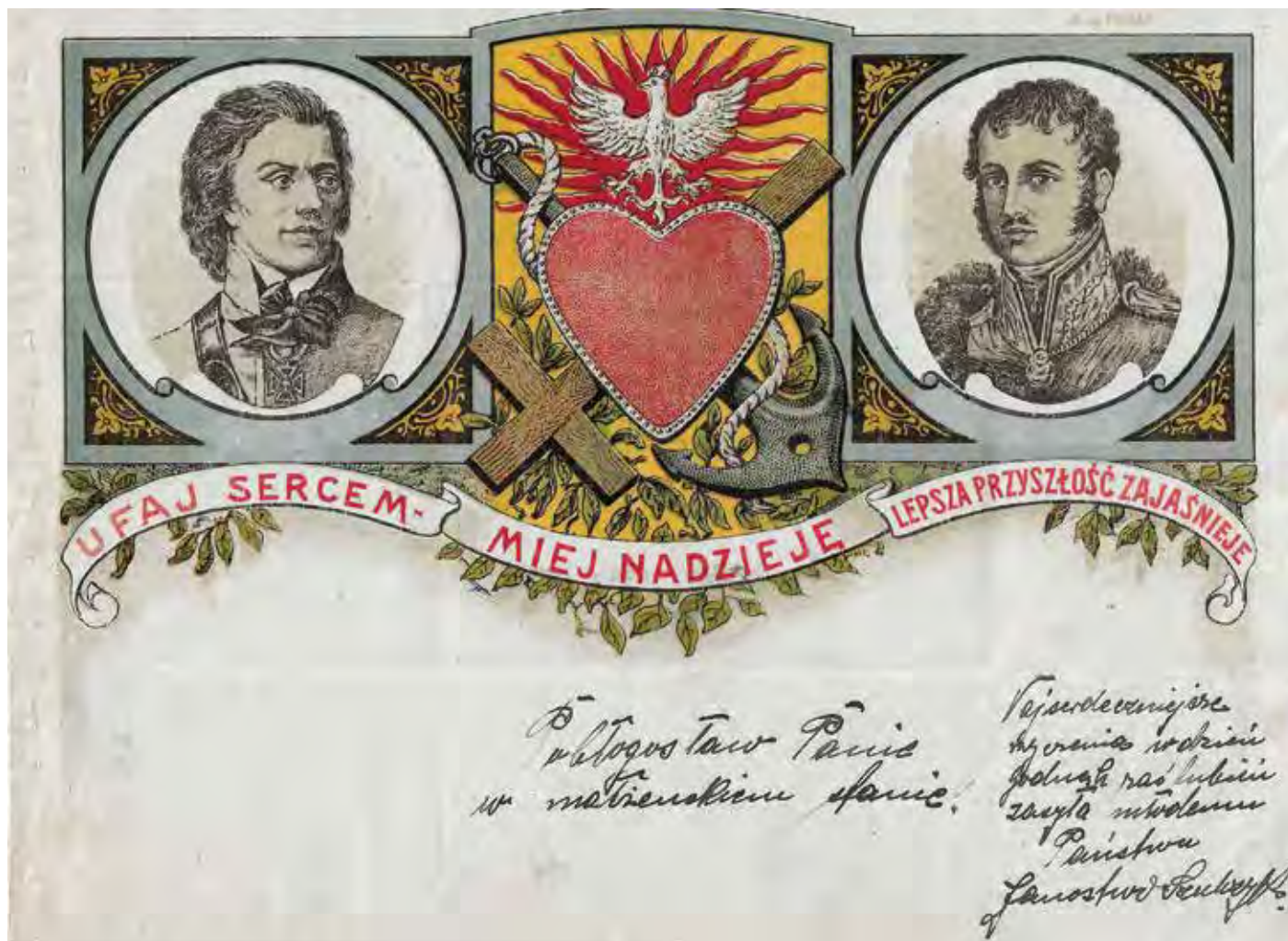
/54/

/56/

/58/

Z działalności Polskiej Fundacji Kościuszkowskiej

Polska Fundacja Kościuszkowska, która w roku 2020 obchodziła 30. rocznicę swojej działalności, jest organizatorem corocznych Międzynarodowych Sympozjów Kościuszkowskich, które początkowo odbywały się tylko w Maciejowicach, a obecnie także w Garwolinie, Żelechowie i Warszawie.

Spotkania te gromadzą jako wykładowców historyków badających kościuszkowskie czasy z kraju i z zagranicy oraz miłośników historii, kolekcjonerów, artystów, nauczycieli i przedstawicieli młodszych pokoleń, którzy uczestniczą w rajdach kościuszkowskich, turniejach, konkursach, inscenizacjach i rekonstrukcjach historycznych.

Wiele wygłoszonych na Sympozjach referatów weszło do obiegu naukowego, było przyczynkiem do powstania książek i opracowań, artykułów, publikacji w prasie i środkach masowego przekazu.

Za sprawą Polskiej Fundacji Kościuszkowskiej w różnych miejscach na świecie powstało wiele upamiętnień, jak: tablica pamiątkowa w Pałacu Marmurowym w Sankt Petersburgu (1994), w miejscu, gdzie T. Kościuszko przebywał w niewoli. Tablica pamiątkowa w kościele w Kosowie Poleskim (1996), w miejscu kościoła, w którym odbył się chrzest T. Kościuszki.

Kamień pamiątkowy w miejscu dworku, w którym T. Kościuszko się urodził w Mereczowszczyźnie (1994) oraz tablice pamiątkowe, których nie udało się tam umieścić.

Tablice poświęcone Franciszkowi Karpińskiemu w Łyskowie na Białorusi i w kościele w Iwanofrankowsku (Stanisławowie) na Ukrainie.

PFK uczestniczyła we wszystkich działaniach, związanych z budową pomnika T. Kościuszki w Warszawie i Stalowej Woli (2010).

Polska Fundacja Kościuszkowska wydała ponad 50 publikacji książkowych, broszur, opracowań, materiałów z sympozjów.

PFK w ciągu 30 lat działalności była organizatorem wielu obchodów kościuszkowskich, połączonych z konferencjami naukowymi i popularno-naukowymi w kraju i za granicą: na Białorusi – Brześć, Mereczowszczyzna, Mińsk; w Rosji – Sankt Petersburg (1994), Moskwa (2017); w Szwajcarii (2016) – Solura, Rapperswil; we Francji (1994) – Paryż (Biblioteka Polska); w Australii (2017) – Sydney, Góra Kościuszki. Fundacja zorganizowała liczne wystawy fotogramów i obrazów w Muzeum Niepodległości w Warszawie, a także w Łodzi, Krakowie, Maciejowicach, Garwolinie, Żelechowie, Ursusie.

PFK organizowała podróże historyczne szlakiem T. Kościuszki i wielkich Polaków po Polsce, Białorusi, Ukrainie, Rosji, Szwajcarii, Litwie, Łotwie, Estonii, Francji, Austrii.

PFK jest od wielu lat głównym organizatorem obchodów rocznic Insurekcji Warszawskiej.

PFK przy współpracy z Muzeum Niepodległości od wielu lat organizuje comiesięczne spotkania Wszechnicy Kościuszkowskiej oraz spotkania wyjazdowe.

PFK od 2017 r. jest inicjatorem powstania wielu obrazów o tematyce kościuszkowskiej (obrazów batalistycznych, portretów i obrazów związanych z tradycją kościuszkowską).

PFK prowadzi działania na rzecz namalowania wielkich obrazów panoramicznych, przedstawiających bitwę pod Maciejowicami i bitwy warszawskie 1794 r. Powstało już wiele obrazów, jak i szkiców do tych panoram. Została namalowana cała kolekcja portretów przywódców Insurekcji Kościuszkowskiej oraz dam, w których kochał się Tadeusz Kościuszko i które wspierały jego działania.

PFK od wielu lat wspiera muzea związane z tradycją kościuszkowską, zwłaszcza Muzeum w Maciejowicach, gdzie za sprawą Fundacji zbudowano makietę przedstawiającą bitwę, Muzeum w Mereczowszczyźnie na Białorusi, do którego zostało przekazanych wiele eksponatów,

Muzeum na Kopcu Kościuszki, gdzie organizowano wystawy obrazów. Szczególnie owocna i różnorodna współpraca od 30 lat rozwija się z Muzeum Niepodległości w Warszawie.

PFK współpracuje ze szkołami noszącymi imię T. Kościuszki w całym kraju, a także ze szkołami na Białorusi i (już od kilkunastu lat) na Ukrainie.

PFK popularyzuje idee i tradycje kościuszkowskie w środkach masowego przekazu. Była inspiratorem wielu filmów, reportaży, audycji radiowych i telewizyjnych oraz artykułów prasowych.

Na spotkaniach organizowanych przez PFK bardzo często występują artyści z różnych krajów i zespoły artystyczne z Polski oraz omawiane są sprawy związane z szeroko pojmowaną kulturą. Organizowane są także spektakle teatralne, występy chórów i solistów.

PFK od początku swojej działalności była organizatorem licznych inscenizacji historycznych (nie tylko związanych z tradycją kościuszkowską), konkursów strojów historycznych, jarmarków kosynierskich, kursów nauki tańców historycznych i ludowych.

Kolekcja portretów przywódców Insurekcji Kościuszkowskiej została zakupiona do zbiorów Muzeum Niepodległości.

Bibliografia kościuszkowska:

Gmitruk J., Skoczek T., *Insurekcja kościuszkowska i jej naczelnik w legendzie, historiografii i sztuce*, Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego, Warszawa 2017

Rusinowa I., *Generał Otto Kniaziewicz*, wyd. ASPRA-JR, Warszawa 2019

Kukiel M., *Od Wiednia do Maciejowic Studia i szkice historyczne*, Polska Fundacja Kulturalna, Londyn 1965.

Kieniewicz S., Zahorski A., *Trzy powstania narodowe – kościuszkowskie, listopadowe, styczniowe*, wyd. Książka i Wiedza, 2003

Korzon T., Kościuszko. *Biografia z dokumentów wysnuta*. Reprint wydania z roku 1878. Redakcja Marek Leszek Krześniak, Tadeusz Skoczek, Polska Fundacja Kościuszkowska, Maciejowice 2021.

Kosk H.P. Kosk, *Generalicja polska: popularny słownik biograficzny*, współpraca autorska Lidia Kosk, Tom I: A-Ł, Pruszków: Oficyna Wydawnicza „Ajaks”, 1998,

Kosk H. P., *Generalicja polska: popularny słownik biograficzny*, współpraca autorska Lidia Kosk, Tom II: M-Ż, Pruszków: Oficyna Wydawnicza „Ajaks”, 2001

Rawski T., *Bitwa pod Maciejowicami*, wyd. Polska Fundacja Kościuszkowska, Warszawa, 2020

Skoczek T., *Insurekcja kościuszkowska w sztuce i w legendzie*, W: Tadèvuš Kascûška ũ dyskursie 200-gadovaj prastory pamâci: matèryâly Mižnarodnaj navukovaj kanferèncyi. s. 87-98, Mińsk 2018.

Insurekcja kościuszkowska /The Kosciuszko uprising, tł. Guy Russell Torr]. album pod red. Tadeusza Skoczka, Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego, Warszawa 2014.

Szyndler B., *Tadeusz Kościuszko 1746–1817*, Wyd. Bellona, Warszawa, 1991.

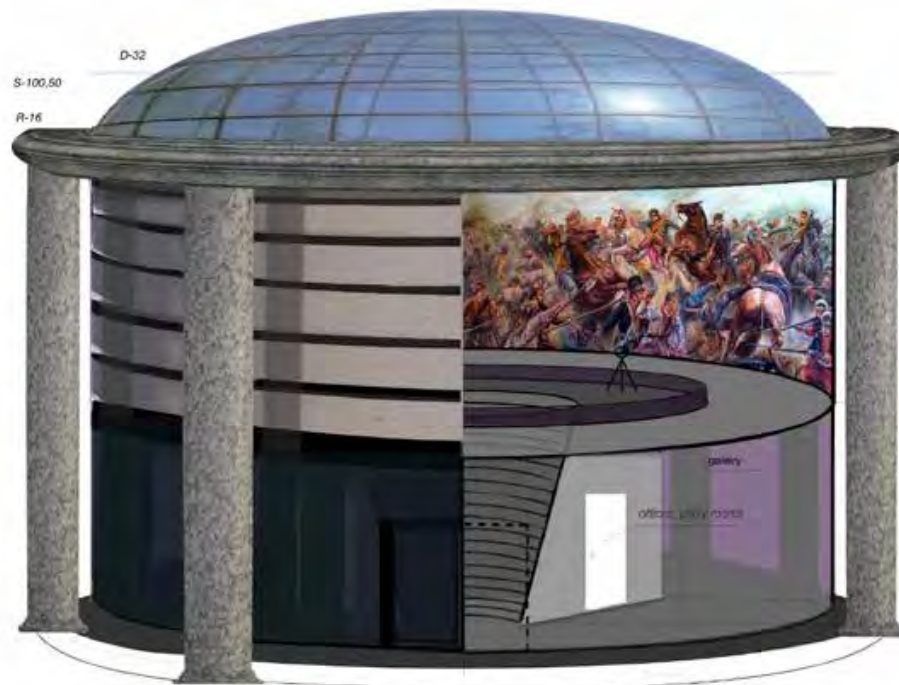
Przywódcy insurekcji kościuszkowskiej: katalog wystawy, pod redakcją Leszka Marka Krześniaka i Tadeusza Skoczka, Galeria Malarstwa Historycznego Muzeum Niepodległości, Warszawa, 8 września – 15 października 2020

Niemcewicz J.U., *Pamiętniki czasów moich*, wyd. Tower Press, Gdańsk 2000

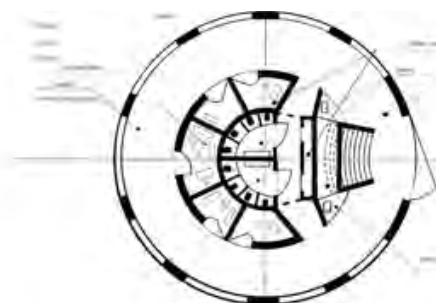
Internetowy Polski Słownik Biograficzny www.ipsb.nina.gov.pl

Wikipedia: <https://pl.wikipedia.org/>

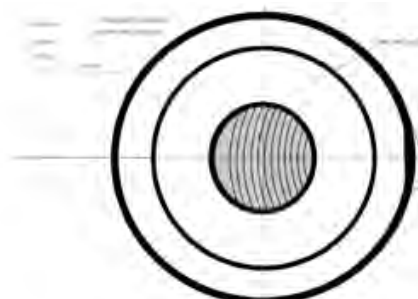
WIZUALIZACJA BUDYNKU PANORAMY MACIEJOWICKIEJ

PRZEKROJE POPRZECZNE OBIEKTU

Parter

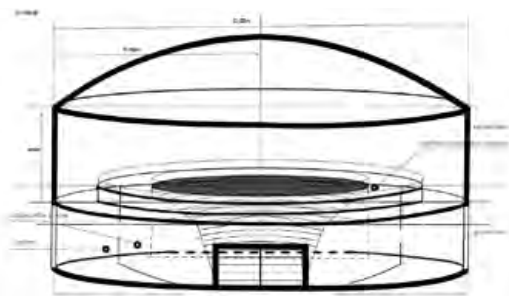

I Piętro

APEL W SPRAWIE PANORAMY MACIEJOWICKIEJ

Polska Fundacja Kościuszkowska w 225 rocznicę Insurekcji Kościuszkowskiej postanowiła stworzyć Panoramę Bitwy Maciejowickiej (10 X 1794 r.), w której niezwykłym męstwem wykazali się żołnierze Kościuszki. Mimo, że ulegli przeważającym siłom moskiewskim, a sam Tadeusz Kościuszko został ranny i dostał się do niewoli, to ta największa w XVIII wieku bitwa na ziemiach polskich, była jednocześnie zacznem do całego cyklu starań dla odzyskania niepodległości i budowy nowoczesnego społeczeństwa polskiego.

Budowa tej Panoramy w Maciejowicach będzie nie tylko atrakcją turystyczną, ale przede wszystkim działaniem na rzecz lepszego poznania historii naszego narodu i roli wybitnych jednostek w jego dziejach, wzbudzania uczuć i zachowań patriotycznych w miejscu, gdzie miały miejsce te wydarzenia i ten niewymierny wysiłek naszych przodków.

Widok od frontu

Duży, panoramiczny obraz przedstawiający poszczególne fazy i epizody bitwy pozwoli widzom, zwłaszcza młodym, uzmysłowić sobie, jaką ofiarę własnego życia złożyli powstańcy Kościuszki.

Wierzymy, że nasze starania zostaną uwiecznione powodzeniem, a osoby, które będą nas w tym wspierać, uzyskają satysfakcję uczestniczenia we wspólnym i patriotycznym dziele. A kiedy już powstanie Panorama, na pewno zechcą ją osobiście zobaczyć. Darczyńcy, którzy wniosą znaczny wkład do budowy Panoramy zostaną uwiecznieni w księgach pamiątkowych i na tablicach. Samej Panoramie będzie towarzyszyć galeria obrazów współczesnych malarzy pokazująca działania Polaków o odzyskanie niepodległości od czasów Kościuszki po czasy współczesne. Dziękujemy za każdą, nawet najmniejszą kwotę, która będzie wspierać naszą akcję.

dr Leszek Marek Krześniak

PREZES POLSKIEJ FUNDACJI KOŚCIUSZKOWSKIEJ

Aby wesprzeć nasze wspólne dzieło należy dokonać wpłaty na konto:

08 2490 0005 0000 4500 7541 8025

XXXIX MIĘDZYNARODOWE SYMPOZJUM KOŚCIUSZKOWSKIE

ORGANIZATORZY:

POLSKA FUNDACJA KOŚCIUSZKOWSKA, TOWARZYSTWO MIŁOŚNIKÓW MACIEJOWIC, TOWARZYSTWO MIŁOŚNIKÓW HISTORII, WÓJT I RADA GMINY MACIEJOWICE, STAROSTWO POWIATOWE GARWOLIN, MUZEUM im T. KOŚCIUSZKI i GOK w Maciejowicach, PUBLICZNA SZKOŁA PODSTAWOWA im. T. KOŚCIUSZKI w Maciejowicach, ZESPÓŁ SZKÓŁ NR 1. w Garwolinie, LUDOWE TOWARZYSTWO NAUKOWO-KULTURALNE Oddział w Garwolinie, MUZEUM NIEPODLEGŁOŚCI w Warszawie, STOWARZYSZENIE WSPÓŁPRACY „POLSKA-WSCHÓD, SAMORZĄD WOJEWODZTWA MAZOWIECKIEGO

serdecznie zapraszają

PATRONAT HONOROWY

PATRONAT HONOROWY PREZYDENTA
MIASTA STOŁECZNEGO WARSZAWY

SAMORZĄD WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO

STAROSTA GARWOLIŃSKI

PROGRAM

XXXIX MIĘDZYNARODOWEGO SYMPOZJUM KOŚCIUSZKOWSKIEGO

7 X 2022 SESJA W ŻELECHOWIE

„205 rocznica śmierci Tadeusza Kościuszki”

Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury w Żelechowie, ul. Traugutta 5, 08-430 Żelechów

10.00 Koncert melodii i piosenek „Na Kościuszkowską Nutę”

11.15 Dr Leszek Marek Krześniak – „Tadeusz Kościuszko – 205 rocznica śmierci – przesłanie dla potomnych”

11.45 Mgr Anna Wiśnioch – „Wychowanie patriotyczne żołnierzy Powstania Kościuszkowskiego”

12.15 Dr Mirosław Matosek – „Dziennikarze w służbie Insurekcji kościuszkowskiej”

12.40 Mgr Iwona Jończyk – „Exlibrisy kościuszkowskie”

Prezentacja wystawy obrazów „Śladami Tadeusza Kościuszki nad Wisłą”

7 X 2022 SESJA W GARWOLINIE – Dworek w Miętnej

17.30 Dr Leszek Marek Krześniak – „O wpływie kobiet na losy Tadeusza Kościuszki i historię”

– „Na Kościuszkowską Nutę” - koncert utworów skomponowanych przez Tadeusza Kościuszkę i poświęconych Naczelnikowi i Insurekcji

– Wystawa obrazów „Damy serca Tadeusza Kościuszki”

8 X 2022 sobota – SESJA PLENARNA

– Maciejowice (Szkoła Podstawowa, ul. T. Kościuszki 19)

- 10.00** Żłożenie kwiatów pod pomnikiem T. Kościuszki i przy szkole
- 10.15** Koncert melodii „Na Kościuszkowską Nutę” i ich analiza muzykologiczna
– Mgr Alina Małachowska, Mgr Andrzej Bator
- 11.00** Prof. dr hab. Marian Marek Drozdowski - „Tradycja kościuszkowska w czasie wojny polsko-bolszewickiej i w roku 1939”
- 11.30** Prof. dr hab. Gnat Wieteska – „Generał Adam Skilski dowódca insurekcji w powiecie garwolińskim
- 12.00** Dr Włodzimierz Kostecki – „Insurekcja Kościuszkowska na północno-wschodnich terenach Rzeczypospolitej”
- 12.20** Mgr Marek Ziędalski – „Działalność społeczna i fundatorska Zamoyskich z Podzamcza”
- 12.40** Dr Leszek Marek Krześniak – „515 rocznica praw miejskich Maciejowic”
- 13.10** Dr Marcin Gomółka – „Obraz insurekcji kościuszkowskiej na podstawie dziennika brygadiera Józefa Kopcia”
- 13.40** Dr Mariusz Rombel – „Bunt ułanów w Maciejowicach w roku 1936”
- 14.00** Mgr Andrzej Nakonieczny – „Sprawa gen. Adama Ponińskiego we Francji w roku 1803”
- 14.20** Stud. Natalia Wiśnioch - „Tadeusz Kościuszko w literaturze Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej”
- 14.40** Dyskusja

Imprezy towarzyszące:

- Wystawa obrazów „Damy serca Tadeusza Kościuszki”
- Promocja książek

16.00 Spacer historyczny na polu bitwy, ognisko

Imprezy towarzyszące w Maciejowicach :

8 X 2022 XXXVII Rajd Kościuszkowski – „Szlakami Bitwy Maciejowickiej”

Konkurs wiedzy o Tadeuszu Kościuszcze i jego epoce

9 X 2022 (niedziela) Obchody 228 rocznicy Bitwy pod Maciejowicami

Msza Św. Apel poległych pod pomnikiem T. Kościuszki na Rynku, inscenizacja

14 X 2022 (piątek) Muzeum Niepodległości, Al. Solidarności 62

WARSZAWSKA SESJA KOŚCIUSZKOWSKA

11.00 Żołnienie kwiatów przy pomniku Tadeusza Kościuszki – Plac Żelaznej Bramy

12.00 Wernisaż wystawy „Kościuszkowskie Telegramy patriotyczne”

12.30 Koncert „Na Kościuszkowską Nutę”

13.00 Prof. dr hab. Janusz Wojtasik – „Polityczne dziedzictwo Tadeusza Kościuszki”

13.30 Prof. dr hab. Izabella Rusin – „Tadeusz Kościuszko w pamiętnikach gen. A. Zajączka i A. Trembickiego”

14.00 Dr Krzysztof Jabłonka – „Wpływ twórczości Jeana Jacquesa Rousseau na młodego Kościuszkę.”

14.20 Dr Leszek Marek Krześniak – „O staraniach o panoramę Maciejowicką i Warszawską”

- 14.40** Dr Ernestyna Skurjat Kozek – „O czarnoskórych przyjaciółach Kościuszki”
- 15.00** Dr Teresa Kaczorowska – „O tradycjach kościuszkowskich w twórczości Marii Konopnickiej (180 rocznica urodzin)”
- 15.20** Mgr Angelina Ignatiewa - „Kościuszek w literaturze i folklorze narodów wschodniosłowiańskich”

Dyskusja

Imprezy towarzyszące:

Wystawa „Kościuszkowskie telegramy patriotyczne z kolekcji Krzysztofa Lachowicza ”

Prezentacja nowych obrazów autorstwa Hakoba Mikayelyana (Armenia)

Promocja książek

SESJA INTERNETOWA

Siergiej Kazak z Białorusi – O projekcie „Polonez” – musicalu o T. Kościuszcze i nowych obrazach historycznych

Dr Ihar Mielnikau Mińsk, Białoruś – „O roli nauki historii i świadomości historycznej społeczeństwa Białorusi”

Anna Paniszewa – „Wiersze Marii Konopnickiej po białorusku”

Jurij Ustin – „O współczesnych powieściach o Tadeuszu Kościuszcze wydanych po rosyjsku”

Robert Kościuszko „O powieściach dla młodzieży z cyklu – Syn Wolności”

Informacje: www.pfk.waw.pl,   drlmk@wp.pl

GALERIA MALARSTWA HISTORYCZNEGO MUZEUM NIEPODLEGŁOŚCI

Adiustacje techniczne

Teresa Kołakowska

DTP

Krzysztof Woźniak

Produkcja wystawy:

Krzysztof Bąkała, Kamil Łopacki, Jacek Skorupa

Promocja

Justyna Wszyńska

Polska Fundacja Kościuszkowska

Rynek 2, 08-480 Maciejowice

www.pfk.waw.pl; drlmk@wp.pl; 602 -175 238

Polska Fundacja Kościuszkowska powstała w 1990 roku, aby kultywować i propagować szeroko pojętą tradycję kościuszkowską, przyczyniając się do umacniania więzi łączących Polaków na całym świecie oraz do pobudzenia ich aktywności w sferze kulturalnej i ekonomicznej.

Polska Fundacja Kościuszkowska:

- współpracuje z ośrodkami polonijnymi na Wschodzie i Zachodzie wspomagając naukę języka ojczystego i krzewiąc wiedzę o dzisiejszej Polsce, a także jej dziejach, ze szczególnym uwzględnieniem Tadeusza Kościuszki, stanowiącego uosobienie naszych wielkich tradycji narodowych, patriotycznych i demokratycznych,
- inspiruje i organizuje imprezy kulturalno-oświatowe, ożywiając pamięć o sławnych Polakach w kraju i poza jego granicami,
- uczestniczy w różnych akcjach charytatywnych i kulturalno-oświatowych na rzecz Polaków na Wschodzie.

Polska Fundacja Kościuszkowska organizuje dla Polaków z kraju i z zagranicy podróże historyczne szlakami Wielkich Polaków po Polsce, Białorusi, Ukrainie, Litwie oraz do miejsc związanych z Tadeuszem Kościuszką we Francji i Szwajcarii.

Polska Fundacja Kościuszkowska jest organizatorem corocznych Międzynarodowych Sympozjów Kościuszkowskich oraz comiesięcznych spotkań w ramach Wszechnicy Kościuszkowskiej.

Polska Fundacja Kościuszkowska współpracuje ze szkołami im. T. Kościuszki oraz stowarzyszeniami i instytucjami kultywującymi tradycję kościuszkowską.

Polska Fundacja Kościuszkowska jest wydawcą różnych książek i opracowań o tematyce historycznej i losach naszych rodaków. Polska Fundacja Kościuszkowska była jednym z budowniczych pomnika Tadeusza Kościuszki w Warszawie.

Adres Biura Fundacji:

00-508 Warszawa, Al. Jerozolimskie 31/14
tel. 22 625-49-77, kom. 602 175 238
www.pfk.waw.pl
e-mail: poczta@pfk.waw.pl, drlmk@wp.pl

ISBN 978-83-85666-32-5

9 788385 666325

